

**complex interdependence; The model of the relationship between Egypt
and Israel during the Al-Sisi era**

Jamal Mirzadeh¹

Ali Mohseni moshtaghin²

Hamed Alizadeh³

Abstract

The relationship between Egypt and Israel has been accompanied by many ups and downs during the past decades. The two were always at war until the late 1970s, and the confrontation marked the course of relations between the continent and Tel Aviv. But after the signing of the Camp David Agreement, the path of interaction and cooperation between Egypt and the Israeli regime was paved. After the popular uprisings in North Africa and the fall of Hosni Mubarak's government, relations between Egypt and Israel turned cold, although these relations were peaceful. But in 2013, Egypt once again underwent a change of government and the military led by Abdel Fattah al-Sisi took power in this country. This article examines the relations between the two sides with the aim of answering the question of how was the relationship between Egypt and the Israeli regime during the Al-Sisi era and what pattern does it follow. To answer this question, the theory of complex interdependence has been used. According to this theory, after Al-Sisi came to power, the Israeli and Egyptian regimes have common interests and needs, such as providing security in the Sinai desert, controlling the Gaza strip, extracting and exporting gas, confronting Islamist groups, and economic and tourism exchanges. Therefore, factors have led to the expansion and intensification of cooperation between Tel Aviv and the continent, in such a way that despite the opposition of most of the Egyptian people who want to solve the Palestinian issue, the two sides have become a strategic partner in the Middle East.

Keywords: complex interdependence, Egypt, Israel, relations, cooperation.

¹. Phd student of Political Science, Political Sociology, Islamic Azad University, Qom branch. Iran
Mirzadeh13620000@gmail.com

². Associate Professor, member of the scientific faculty of Islamic Azad University, Qom branch. Iran (corresponding author)
Dr.amohseni@gmail.com

³. Phd student of Political Science, Political Sociology, Islamic Azad University, Qom branch. Iran
Dr.hamedalizadeh@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۱۰ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۱۵

Knowledge of political interpretation

دانش تفسیر سیاسی

Vol 5, No 17, Autumn 2023

سال پنجم، شماره ۱۷، پاییز ۱۴۰۲

ppt 1-25

صفحات ۱-۲۵

وابستگی متقابل پیچیده؛ الگوی رابطه مصر و اسرائیل در دوران السیسی

جمال میرزاده^۱

علی محسنی مشتقین^۲

حامد علیزاده^۳

چکیده

رابطه مصر و اسرائیل در طول دهه‌های گذشته با فراز و نشیب‌های زیادی همراه بوده است. این دو تا اواخر دهه ۱۹۷۰ همیشه در حال نزاع و جنگ بودند و تقابل خط سیر مناسبات میان قاره و تل‌آویو را مشخص می‌کرد؛ اما بعد از امضاء پیمان کمپ دیوید، مسیر تعامل و همکاری میان مصر و رژیم اسرائیل هموار شد. بعد از شروع قیام‌های مردمی در شمال آفریقا و سقوط حکومت حسنی مبارک روابط مصر و اسرائیل رو به سردی گرایید، گرچه این مناسبات مسالمت‌آمیز بود؛ اما در سال ۲۰۱۳ مصر بار دیگر دستخوش تغییر حکومت شد و نظامیان به رهبری عبدالفتاح السیسی قدرت را در این کشور به دست گرفتند. این مقاله باهدف پاسخ به این سؤال که رابطه مصر و رژیم اسرائیل در دوران السیسی چگونه بوده است و از چه الگویی پیروی می‌کند، مناسبات میان دو طرف را بررسی می‌کند. برای پاسخ به این سؤال، از نظریه وابستگی متقابل پیچیده بهره گرفته شده است. بر اساس این نظریه، بعد از به قدرت رسیدن السیسی، رژیم اسرائیل و مصر دارای منافع و نیازهای مشترکی مانند تأمین امنیت در صحرای سینا، کنترل باریکه غزه، استخراج و صدور گاز،

^۱ - دانشجوی دکتری علوم سیاسی گرایش جامعه‌شناسی سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم. ایران

^۲ - دانشیار، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم. ایران (نویسنده مسئول) Dr.amohseni@gmail.com

^۳ - دانشجوی دکتری علوم سیاسی گرایش جامعه‌شناسی سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم. ایران

مقابله با گروه‌های اسلام‌گرا و تبادلات اقتصادی و گردشگری هستند؛ بنابراین عوامل موجب گسترش و تشدید همکاری‌ها میان تل‌آویو و قاره شده است، به‌نحوی که باوجود مخالفت بیشتر مردم مصر که خواستار حل مسئله فلسطین هستند، دو طرف به شریکی استراتژیک در خاورمیانه تبدیل شده‌اند.

واژگان کلیدی: وابستگی متقابل پیچیده، مصر، اسرائیل، روابط، همکاری.

مقدمه

سیاست خارجی دولت‌ها در جهت تأمین منافع و هدف ملی‌شان عمل می‌کند و به آن‌ها این امکان را می‌دهد بر اساس شرایط و تحولات داخلی و خارجی روابطشان را با همتایانشان تنظیم کنند. اگر کشورها باهم، هم‌مرز و همسایه باشند، تدوین و تنظیم سیاست خارجی دولت‌های متبوع نسبت به یکدیگر و پیچیدگی و دقت خاصی را می‌طلبد. چراکه موضوعات و مسائلی که می‌تواند امکان تنش و یا همکاری میان آن‌ها را تقویت کند، در قیاس با آن‌هایی که باهم مرز مشترک ندارند، بیشتر است.

منطقه حساس و استراتژیک خاورمیانه که زمانی مهد و خاستگاه تمدن‌های اولیه بشری و محل ظهور و پیدایش ادیان بزرگ بوده، امروزه اهمیت خود را به‌عنوان مرکز استراتژیک ثقل سیاست بین‌المللی، همچنان حفظ کرده است. بخش بزرگی از خاورمیانه را کشورهای عربی مسلمان تشکیل می‌دهند. یکی از مهم‌ترین این کشورها در خاورمیانه مصر است. اهمیت مصر بر کسی پوشیده نیست و این کشور به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین کشورهای خاورمیانه در تحولات منطقه‌ای به‌ویژه مسائل اعراب، فلسطین و تحولات شمال آفریقا تأثیر بسزایی داشته است. مصر در طول تاریخ آن، در صف مقدم سیاسی و فرهنگی جنبش پان‌عربیسم و جنبش عدم تعهد بوده است (احمدی و به‌یدالله خانی، ۱۳۹۱: ۳۷).

از آغاز تشکیل رژیم اسرائیل در سال ۱۹۴۶، روابط این رژیم با همسایگان دور و نزدیک عامل اصلی تنش و جنگ در خاورمیانه بوده است. مصر هم به‌عنوان یکی از همسایگان رژیم اسرائیل روابطی پرحادثه با این رژیم داشته است. به‌نحوی که تا اواخر دهه ۱۹۷۰ دو طرف باهم چندین بار جنگیده‌اند؛ اما بعد از امضاء پیمان کمپ دیوید در سال ۱۹۷۷، روابط دو طرف در جهت آشتی و همکاری گام برداشت. در دوران حسنی مبارک و در دهه ۱۹۹۰ همکاری‌های اقتصادی مصر و اسرائیل تشدید شد و از سال ۲۰۰۶ طرفین باهم همکاری استراتژیک داشتند. سقوط حکومت حسنی مبارک و به قدرت رسیدن اخوان المسلمین و محمد مرسی در سال ۲۰۱۱ موجب دور شدن مصر و اسرائیل از یکدیگر شد.

با این مقدمه، این مقاله درصدد شناخت الگو و چگونگی روابط مصر و اسرائیل بعد از قدرت گرفتن عبدالفتاح السیسی است. در راستای تحقق این هدف، سؤال اصلی این است که روابط مصر و اسرائیل در دوران ریاست جمهوری السیسی از چه ابعادی برخوردار است و از چه الگویی پیروی می‌کند؟ روش پژوهش تبیینی و گردآوری داده‌ها با منابع کتابخانه‌ای بوده است. فرضیه مقاله این است که روابط دو طرف در قالب نظریه وابستگی متقابل موجب در ابعاد سیاسی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، علمی و دیدگاه افکار عمومی ظاهر شده است.

پیشینه تحقیق

قربانی و توتی (۱۳۹۳)، از منظر نظریه سازه‌انگاری روابط مصر و اسرائیل را تحلیل کرده‌اند. محور اصلی این مقاله بر روابط دو طرف با تأکید بر نقش اخوان المسلمین مصر پس از سقوط نظام حسنی مبارک است. بورالوو (۲۰۲۰)، گذشته، شرایط کنونی و آینده روابط مصر و غزه را بررسی کرده است. محور این پژوهش، سیاست خارجی مبارک، مرسی و السیسی نسبت به باریکه غزه و تأثیر حماس و این باریکه بر روابط مصر و اسرائیل است. احمدی و بیدالله خانی (۱۳۹۱)، مقاله‌ای با عنوان روابط مصر و اسرائیل؛ پیشینه، چالش‌ها و چشم‌انداز آینده منتشر کرده‌اند. نویسندگان در این مقاله، روابط مصر و اسرائیل را از سال ۱۹۴۷ تا ۲۰۱۱، به چهار دوره گفت‌وگوهای سری و سری و تخاصم ۱۹۷۷-۱۹۴۷، دوره شروع روابط ۱۹۹۴-۱۹۷۷، دوره مذاکرات روابط اقتصادی، عادی‌سازی مناسبات و بروز تنش‌ها ۲۰۰۶-۱۹۹۴ و دوره همکاری و همبستگی ۲۰۱۱-۲۰۰۶ تقسیم کرده‌اند. در ادامه این مقاله، درباره تداوم روابط رسمی چالش‌برانگیز در سطح دولت-ملت و بروز بدبین‌های مردمی مباحثی مطرح شده است. عبادی (۲۰۱۹)، در مقاله‌ای با عنوان: روابط اسرائیل-مصر: موانعی برای دوستی هدفمند، به چالش‌ها و حصارهای پیش روی دو طرف برای تقویت روابط مستحکم و باثبات پرداخته است. ووجنارویسکی و ساشنال (۲۰۱۷)، در مقاله‌ای با عنوان بهبود روابط مصر و اسرائیل ابعاد روابط طرفین را بررسی

کرده‌اند. از محورهای این مقاله می‌توان به ریشه‌های بهبود، حوزه‌های همکاری و پیامدهای منطقه‌ای و بین‌المللی روابط مصر و اسرائیل اشاره کرد. داس^۱ (۲۰۲۰)، موضوع دیپلماسی گاز اسرائیل در قبال مصر را بررسی کرده است. به عقیده نویسنده، اکتشافات میدان‌های گازی در اسرائیل و مصر، به روابط دو طرف جنبه نویی بخشیده است و در همان حال می‌تواند چالش‌ها و گزینه‌های سیاسی تازه‌ای برای آن‌ها ایجاد کند. آفتاندیلیان^۲ (۲۰۲۱)، معتقد است که باوجود تردید افکار عمومی مصر، روابط این کشور با رژیم اسرائیل عمیق‌تر می‌شود. نویسنده در این مقاله، آمار اقتصادی روابط دو طرف را بررسی کرده است و نشان می‌دهد که این همکاری‌ها تشدید شده است. درعین حال، نظرسنجی برخی از مؤسسات معتبر نشان‌دهنده نارضایتی جامعه‌ی مصر از روابط این کشور با اسرائیل است.

هرکدام از آثار ذکرشده، روابط مصر و اسرائیل را از جنبه خاصی بررسی کرده‌اند، اما نوآوری این اثر در قیاس با آثار قبلی در دو نکته نهفته است. یکم؛ این مقاله روابط مصر و رژیم صهیونیستی را به‌طور جامع و در ابعاد سیاسی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، علمی و دیدگاه افکار عمومی تحلیل کرده است. به‌علاوه، همه این ابعاد در قالب نظریه وابستگی متقابل تحلیل شده است.

چارچوب نظری: وابستگی متقابل پیچیده

نظریه وابستگی متقابل بانام دو نظریه‌پرداز روابط بین‌الملل یعنی جوزف نای و رابرت کوهن شناخته می‌شود. این دو با طرح نظریه وابستگی متقابل پیچیده در اواخر دهه ۱۹۷۰، چالش عمده‌ای برای رئالیسم سنتی و ساختاری ایجاد کردند. چراکه رئالیسم بر قابلیت‌های نظامی و اقتصادی برای توضیح رفتار دولت‌ها تأکید دارد (Rana, 2015: 290). در چارچوب وابستگی متقابل، همه بازیگران اعم از دولت‌ها و همچنین بازیگران غیردولتی به

^۱ Das

^۲ Aftandilian

یکدیگر وابسته هستند. نای و کوهن وابستگی متقابل را این چنین تعریف می کنند: وابستگی به معنای حالتی است که به طور چشمگیری تحت تأثیر نیروهای خارجی است یا از جانب آن‌ها تعیین می شود و وابستگی متقابل، در ساده ترین تعریف، به معنای وابستگی دوجانبه است. وابستگی متقابل در سیاست جهانی به شرایطی اطلاق می شود که در نتیجه تأثیرات متقابل میان کشورها یا بازیگران در کشورهای مختلف توصیف می شود (Kohane & Nye, 1977: 8).

در چارچوب وابستگی متقابل، رابطه بین بازیگران درگیر، از جمله دولت‌ها و سایر بازیگران فراملی، با نشانه‌های همکاری و رقابت مشخص می شود و سیاست‌ها و اقدامات یک بازیگر تأثیر عمیقی بر سیاست‌ها و اقدامات دیگر بازیگران دارد. وابستگی متقابل تنها به معنای صلح و همکاری میان بازیگران نیست، بلکه روابط میان آن‌ها با همکاری، وابستگی، تعامل و نزاع در حوزه‌های مختلف توصیف می شود (Rana, 2015: 291).

وابستگی متقابل پیچیده نظریه‌ای است که بر روش‌های پیچیده‌ای تأکید می کند که در نتیجه روابط رو به رشد، بازیگران فراملی به یکدیگر وابسته، نسبت به اقدامات یکدیگر آسیب پذیر و نسبت به نیازهای یکدیگر حساس می شوند. گنست وابستگی متقابل پیچیده را به صورت زیر تعریف کند: مفهوم فراملی گرایانه اقتصادی که فرض می کند دولت‌ها تنها بازیگران مهم نیستند، مسائل رفاه اجتماعی همراه با مسائل امنیتی در دستور کار جهانی قرار می گیرد و همکاری مانند منازعه از ویژگی‌های سیاست بین الملل مسلط است (Genest, 1996: 140).

در «وابستگی متقابل»، دولت‌ها با یکدیگر همکاری می کنند، زیرا این همکاری به نفع آن‌هاست و نتیجه مستقیم این همکاری، رفاه و ثبات نظام بین الملل است. فرا ملی گرایان/نئولیبرال‌ها معتقدند که دولت‌ها صرفاً با منافع ملی که بر حسب قدرت تعریف می شود، برانگیخته نمی شوند (Genest, 1996: 133). برخلاف رئالیسم، نئولیبرال‌ها معتقدند دیگر نمی توان سیاست‌های بین الملل را به سیاست‌های سطح بالا و پایین

تقسیم‌بندی کرد؛ زیرا با وجود آنکه سیاست‌های سطح بالایی مانند امنیت ملی و قدرت نظامی همچنان مهم باقی می‌مانند، موضوعات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی هم از اولویت برخوردارند (Rana, 2015: 291).

ویژگی‌های کلیدی وابستگی متقابل پیچیده

رابرت کوهن و جوزف اس. نای در کتاب «قدرت و وابستگی متقابل: سیاست جهانی در حال گذار» سه ویژگی اصلی وابستگی متقابل پیچیده را شرح دادند:

۱- کانال‌های چندگانه: در سیاست بین‌الملل کانال‌های متعددی مانند تعاملات

بین دولتی، فرادولتی و فراملی، جوامع را به متصل می‌کند. این گزاره با فرض یکپارچگی دولت در نظریه رئالیسم در تضاد است. در دنیای پیچیده وابستگی متقابل، نه تنها تعامل رسمی و غیررسمی بین نخبگان دولتی منبع پیوند جوامع است، بلکه پیوندهای غیررسمی بین نخبگان غیردولتی و سازمان‌های فراملی اهمیت روزافزونی پیدا می‌کند. شرکت‌ها و بانک‌های چندملیتی تأثیر زیادی بر روابط داخلی و بین‌دولتی دارند. این بازیگران، علاوه بر پیگیری منافع خویش، همچنین «به‌عنوان تسمه‌نقاله‌ای^۱» عمل می‌کنند و سیاست‌های دولت در کشورهای مختلف را نسبت به یکدیگر حساس‌تر می‌کنند (Keohane & Nye, 1977: 26).

۲- فقدان سلسله‌مراتب در میان موضوعات: در دنیای وابستگی متقابل

پیچیده، سلسله‌مراتبی در میان مسائل وجود ندارد. خط تفکیک بین سیاست داخلی و خارجی مبهم می‌شود و دستور کار مشخصی در روابط بین دولت‌ها وجود ندارد. مسائل متعددی به‌صورت یک سلسله‌مراتب مشخص یا منسجم مرتب‌نشده است و امنیت نظامی به‌طور مکرر بر این دستور کار غالب نیست

¹ act as transmission belts

(Keohane & Nye, 1977:2). برخلاف دیدگاه واقع‌گرایان که همیشه امنیت را مهم‌ترین موضوع بین دولت‌ها می‌دانند، در وابستگی متقابل پیچیده، ممکن است هر موضوعی در هر زمان خاص در رأس دستور کار بین‌المللی قرار گیرد.

۳- **نقش جزئی نیروی نظامی:** برخلاف نقش محوری زور در دنیای رئالیست‌ها که ضرورت نهایی برای تضمین بقاست، وابستگی متقابل پیچیده باور دارد که زور در روابط بین‌الملل اهمیت کمی دارد. هنگامی که وابستگی متقابل پیچیده حاکم شود، نیروی نظامی برای حل اختلافات در مورد مسائل اقتصادی میان اعضای یک ائتلاف یا اتحاد جایگاهی ندارد، اما در مناسبات نظامی و امنیتی نسبت به بلوک رقیب مهم است. طبق نظر کوهن و نای، روابط متقابل و حساس برای نفوذ بیشتر همچنان وجود دارد، اما مانند گذشته، زور به‌عنوان شیوه‌ای مناسب برای دستیابی به اهداف اقتصادی، زیست‌محیطی و رفاهی که اهمیت بیشتری دارند، تلقی نمی‌شود؛ زیرا تأثیرات نیروی نظامی بسیار پرهزینه و نامشخص است (Keohane & Nye, 1977:28). در واقع، به دلیل سلاح‌های هسته‌ای، شیمیایی و بیولوژیکی، همه بازیگران از هزینه‌های حداکثری جنگ آگاه هستند؛ بنابراین، اهمیت نیروی نظامی به‌عنوان ابزار سیاسی کلیدی برای حل و فصل اختلافات در دنیای جهانی شده کاهش یافته است (Rana, 2015: 292).

پیشینه روابط مصر و اسرائیل

مصر و اسرائیل در طول چند دهه گذشته رابطه پر پیچ‌وخمی داشته‌اند. اولین نشانه‌های رابطه را می‌توان در حمایت مردمی مصر (به رهبری اخوان المسلمین) از قیام عربی سال ۱۹۳۶ در برابر آرمان‌های صهیونیست‌ها جستجو کرد. در سال ۱۹۴۸، زمانی که اولین جنگ اعراب و اسرائیل در پاسخ به تشکیل رژیم صهیونیستی شروع شد، مصر در ائتلاف

عربی برای شکست اسرائیل شرکت کرد؛ اما اعراب در نهایت شکست خوردند و جنگ اثرات مخربی برای فلسطینی‌ها داشت زیرا اسرائیلی‌ها زمین‌هایی را تصرف کردند که بیش از منطقه تعیین شده از تقسیم سازمان ملل بود و بسیاری از فلسطینی‌ها را از خانه و کاشانه‌شان راندند.

مصر و اسرائیل بار دیگر در سال ۱۹۵۳ بر سر کانال سوئز - خط کشتیرانی کلیدی برای سراسر جهان - درگیر شدند. ناصر به‌عنوان بخشی از شعارهای ملی‌گرایانه و پان‌عربیسم به دنبال ملی کردن این کانال بود؛ بنابراین کانال سوئز و همچنین تنگه تیران را که نقطه دسترسی حیاتی برای گاز طبیعی و تجارت است، به روی اسرائیل بست. در واکنش به این اقدام، اسرائیل با حمایت فرانسه و انگلیس به صحرای سینا حمله کرد و تنها پس از فشارهای بین‌المللی و ایالات متحده آمریکا از این منطقه عقب‌نشینی کرد (teachmideast, n.d:1).

شاید مهم‌ترین درگیری اعراب و اسرائیل جنگ ۱۹۶۷ باشد. در این جنگ، مصر ۱۰۰۰۰۰ نظامی را در شبه‌جزیره سینا مستقر کرد، معاهده دفاعی با اردن امضا کرد و بار دیگر تنگه تیران را به روی اسرائیل بست تا برای حمله به مرزهای غربی اسرائیل آماده شود؛ اما اسرائیل که این حمله را پیش‌بینی کرده بود، با بمباران هوایی، پیشروی نیروهای مصری را متوقف کرد و آن‌ها را از صحرای سینا عقب راند. سپس نیروهای اسرائیل به جبهه شرق چرخیدند و متحدان مصر، یعنی اردن، سوریه، عراق و لبنان را هم شکست دادند. در نتیجه این جنگ، اسرائیل کنترل مناطق نوار غزه، کرانه باختری رود اردن و بلندی‌های جولان را به دست گرفت (teachmideast, n.d:2).

آخرین جنگ مصر و اسرائیل، جنگ ۱۹۷۳ بود. مصر و سوریه در یوم کیپور، مقدس‌ترین عید یهودیان، حمله اسرائیلی‌ها را غافلگیر کردند و به سمت مرزهای آن حمله بردند. در ابتدا مصری‌ها و سوری‌ها توانستند به دستاوردهای ارضی قابل توجهی دست یابند، اما اسرائیل در نهایت پیشروی نیروهای مهاجم را قطع کرد و دست به حمله متقابل علیه آن‌ها

زد. سرانجام با میانجیگری ایالات متحده و اتحاد جماهیر شوروی میان طرفین منازعه آتش‌بس ایجاد شد. این جنگ باعث شد اسرائیل دریابد که نمی‌تواند دشمنی با همسایگان را ادامه دهد؛ بنابراین با میانجی‌گری جیمی کارتر رئیس‌جمهور آمریکا، مصر و اسرائیل در سال ۱۹۸۷، توافقنامه کمپ و یک سال بعد پیمان صلح را امضاء کردند. به‌عنوان بخشی از این پیمان، اسرائیل با این شرط که مصر صحرای سینا را غیرنظامی نگه دارد و اسرائیل را به رسمیت بشناسد، از این منطقه خارج شد. به رسمیت شناختن اسرائیل توسط مصر باعث شد تا اقدام این کشور به‌عنوان خیانت به آرمان فلسطین تلقی شود و بدین‌سان مصر از اتحادیه عرب اخراج شد. در این دوره، با سفر انوار سادات به سرزمین‌های اشغالی، تحول مهمی در روابط مصر و رژیم اسرائیل اتفاق افتاد. جانشین سادات، حسنی مبارک هم همین سیاست تعامل با رژیم اسرائیل را ادامه داد. در این دوره، مصر در معاهده صلح اسلو، قرارداد طابا و نزدیکی ساف و رژیم صهیونیستی نقش مهمی ایفا کرد. به‌علاوه، بین سال‌های ۱۹۹۴ و ۲۰۰۰، اسرائیل ۱۸۱ میلیون دلار کالا به مصر صادر کرد و متقابلاً مصر هم نفت و گاز و محصولات کشاورزی خود را به این رژیم صادر کرد و در سال ۲۰۰۵، قرارداد گازی ۵/۲ میلیارد دلاری میان دو طرف امضاء شد. با این‌حال مسائلی مانند شکست مذاکرات تشکیلات خودگردان و اسرائیل، کشتار فلسطینیان در مسجد الخلیل در سال ۱۹۹۴، حضور صهیونیست‌ها در جنوب لبنان، تداوم شهرک‌سازی و یهودی‌سازی و تأخیر در به اجرا گذاشتن توافق الخلیل در سال ۱۹۹۷ تا حدی بر روابط رژیم صهیونیستی و مصر تأثیر گذاشت (احمدی و بیدالله خانی، ۱۳۹۱: ۵۲-۵۰).

از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۱، سطح مناسبات اسرائیل و مصر گسترش یافت به‌نحوی که مصر در جنگ ۳۳ روزه لبنان و ۲۲ روزه غزه، موضعی نزدیک به اسرائیل اتخاذ کرد و با توصیه آمریکا به شریک راهبردی این رژیم تبدیل شد. از جمله اقدامات مهم مصر در این دوره که به رژیم صهیونیستی کمک کرد، عبارت‌اند از: طرح موسوم به آشتی ملی فلسطین، بستن گذرگاه رفح در جنگ ۲۲ روزه، احداث دیوار فولادی در مرز با نوار غزه به‌منظور

محاصره کامل مردم این منطقه و جلوگیری از ورود کاروان‌های شکست محاصره غزه (احمدی و بیدالله خانی، ۱۳۹۱: ۵۴-۵۳).

انقلاب ۲۰۱۱ که باعث سقوط دولت مبارک و تغییر رژیم در مصر شد، اسرائیلی‌ها نگران کرد. پس از انقلاب، سفارت اسرائیل در قاهره توسط هزاران مصری تسخیر شد. این اقدام مصری‌ها، در واکنش به قتل نیروهای امنیتی مصر توسط اسرائیل در شبه جزیره سینا بود. انتخاب مرسی که یک اسلام‌گرای سیاسی بود، سبب افزایش نگرانی‌های اسرائیلی‌ها شد. باین‌حال، مرسی به تمام معاهدات موجود بین دو طرف پایبند بود. در واقع، مرسی در مناقشه ۲۰۱۲ میانجی‌گری برای آتش‌بس میان اسرائیل و حماس بود. در دوران بعد از انقلاب، روابط مصر و اسرائیل مسالمت‌آمیز بود، باین‌حال دو طرف از همکاری‌های و شراکت راهبردی در دوران مبارک فاصله گرفتند.

روابط مصر و رژیم صهیونیستی در دوران السیسی

الف) روابط سیاسی و دیپلماتیک مصر و اسرائیل

بعد از کودتای ۳ ژوئیه ۲۰۱۳ که منجر به سقوط دولت مرسی و قدرت گرفتن السیسی شد، روابط مصر و رژیم اسرائیل وارد دوران جدیدی شد. مدت کوتاهی پس‌ازاین اتفاق، اسرائیل به‌طور صریح از رژیم جدید در مصر حمایت کرد و برای جلوگیری از تنگنای دیپلماتیک قاهره، مأموریت‌های دیپلماتیک در واشنگتن و چندین پایتخت بزرگ اروپایی را شروع کرد.

با اتخاذ این استراتژی توسط اسرائیل، مقامات دو طرف پس از چند سال با یکدیگر دیدار کردند. در این راستا، سامه شکرلی وزیر خارجه مصر در ژوئن ۲۰۱۶ از اسرائیل بازدید کرد و ضمن مذاکرات مفصل با نتانیاهاو، از تمایل قاهره برای میانجیگری در مذاکرات مستقیم میان اسرائیل و فلسطینیان خبر داد. این سفر، اولین دیدار یک مقام بلندپایه مصری به سرزمین‌های اشغالی از سال ۲۰۰۷ بعد بود. همچنین هنگام تحویل استوارنامه دیوید گورین، سفر اسرائیل در مصر، سرود ملی رژیم صهیونیستی توسط نظامیان مصری قرائت

شد. با معرفی گورین، سفارت اسرائیل برای اولین بار بعد از انقلاب ۲۰۱۱ به طور کامل فعالیت می کرد (jewishvirtuallibrary, 2021). در ادامه این روابط باید به دیدار توفیق عکاشه نماینده مجلس مصر با سفیر اسرائیل در منزل اشاره کرد. در این دیدار که باخشم مردم و نمایندگان مجلس مصر هم همراه بود، دو طرف درباره فرصت‌های همکاری در زمینه‌های اقتصادی، کشاورزی و آموزشی گفت‌وگو کردند.

از دیگر دیدارهای دیپلماتیک میان مقامات مصر و رژیم اسرائیل می توان به دیدار بنیامین نتانیا هو، نخست‌وزیر این رژیم با السیسی در سال ۲۰۱۷ و در حاشیه اجلاس سازمان ملل متحد در نیویورک اشاره کرد. السیسی در این دیدار اعلام کرد که از تلاش‌ها برای برقراری صلح بین اسرائیل و فلسطینیان حمایت می کند و بهترین روش پیشرفت در روند صلح رویکردی منطقه‌ای و با حضور کشورهای عرب است.

همچنین در تحولی کم سابقه، نفتالی بنت، نخست‌وزیر پیشین اسرائیل در شهریورماه ۱۴۰۰ در بندر شرم‌الشیخ در سواحل دریای سرخ با عبدالفتاح السیسی دیدار کرد. این دیدارها میان مقامات اسرائیل و مصر گویای عزم جزم دو طرف برای تعمیق روابط و گسترش همکاری در چارچوب وابستگی متقابل پیچیده هست.

ب) همکاری‌های اقتصادی اسرائیل و رژیم اسرائیل

در بعد اقتصادی رژیم اسرائیل و مصر همکاری نزدیکی باهم دارند و می توان گفت پایه روابط دو طرف براین اساس پایه‌گذاری شده است. به نحوی که میزان صادرات مصر به اسرائیل در سال ۲۰۲۰، ۶۵،۸۱ میلیون دلار بوده و بیشترین میزان صادرات در دهه اخیر مربوط به سال ۲۰۱۸ است که نزدیک به ۸۸ میلیون دلار می‌رسد. میزان صادرات اسرائیل به مصر هم در سال ۲۰۲۰، ۸۸،۲۰ میلیون دلار بوده است. بیشترین میزان صادرات اسرائیل به مصر در دوره السیسی، به سال ۲۰۱۴ برمی‌گردد که حدود ۱۵۰ میلیون دلار است (tradingeconomics, 2021).

در سال ۲۰۲۰ یک هیئت صهیونیستی به سرپرستی الی کوهن، وزیر اطلاعات اسرائیل با مقامات مصری دیدار کرد و به گفته اوفیر گلدمن، سخنگوی نتائیا هو، این هیئت بزرگ‌ترین هیئت تجاری است که در ۲۰ سال اخیر از مصر دیدار کرده و قرار است تا مبادلات دو طرف به ۱ میلیارد دلار برسد. همچنین این هیئت در زمینه توسعه تجارت، همکاری در بخش کشاورزی، آب، برق و گردشگری باهم مذاکره کردند (Arna'out, 2021). در بعد دیگر و با وجود آنکه اسرائیل، سال‌ها بزرگ‌ترین واردکننده گاز مصر به شمار می‌رفت، با اکتشاف میدان بزرگ گازی، هم‌اکنون بزرگ‌ترین تأمین‌کننده بالقوه گاز مصر است. گرچه مردم و رسانه‌های مصری با این موضوع مخالف هستند. در این راستا، در سپتامبر ۲۰۱۹، شرکت ایلات آشکون اسرائیل قراردادی با خط لوله گازی ام.جی.سی مصر امضا کرد تا شرکت مصری اجازه صادرات گاز از میدان‌های لویاتان و تمار اسرائیل به مصر را داشته باشد بر اساس این قرارداد انتظار می‌رود شرکت اسرائیلی سالانه ۲۰۰ میلیون شیکل حق کمیسیون دریافت کند (Koren, 2020).

اسرائیل در ۲۳ اوت ۲۰۲۳ تصمیم گرفت تا عرضه گاز به مصر را به‌عنوان استراتژی تقویت روابط دیپلماتیک افزایش دهد. علت این تصمیم، افزایش تقاضای داخلی مصر برای گاز است، تقاضایی که ناشی از تولید گاز در این کشور است؛ زیرا بین ژانویه تا مه ۲۰۲۳، تولید گاز در مصر ۹ درصد کاهش یافته است. همکاری انرژی نشانه تغییری مهم در روابط دوجانبه دو طرف است. مصر و اسرائیل در حوزه انرژی، طرح‌های مشترکی برای بهره‌برداری از منابع هیدروکربنی در مدیترانه شرقی دارند.

براین اساس، آن‌ها می‌خواهند هم نیازهای داخلی‌شان در حوزه انرژی را برطرف کنند و هم صادرات گاز به اروپا را افزایش دهند (Coppolecchia, 2023: 1a).

همکاری مصر و اسرائیل برای صادرات گاز به اروپا، طبق قراردادی که میان سه طرف در ژوئن ۲۰۲۲ امضاء شد، جنبه رسمی یافت. طارق الملا، وزیر نفت مصر نیز توافق جدید را «دستاوردی مهم» برای همکاری میان مصر، اسرائیل و اتحادیه اروپا توصیف کرد و گفت

این توافق همکاری بیشتر میان تولیدکنندگان گاز در حوزه مدیترانه، شامل اردن، اسرائیل، قبرس، یونان، مصر، سرزمین‌های فلسطینی، فرانسه و ایتالیا می‌شود. کارین الحرار، وزیر انرژی اسرائیل، گفت که توافق اخیر با اتحادیه اروپا و مصر محصول حمله روسیه به اوکراین و ایجاد بحران انرژی در اروپا بود. او گفت این توافق برای کسانی که «تنها نکات منفی مانند جنگ و جدایی را در منطقه خاورمیانه می‌بینند»، تأکیدی است برافزایش همکاری میان مصر و اسرائیل و نشان می‌دهد که ما راه را برای مشارکت، همبستگی و پایداری، هموار می‌کنیم (ایندیندنت فارسی، ۱۴۰۱).

طبق توافق اخیر، گاز اسرائیل از طریق خط لوله به ترمینال الان‌جی مصر در دریای مدیترانه منتقل می‌شود و بعد با نفت کش و از طریق دریا به سواحل اروپا می‌رسد. اسرائیل دو میدان گازی فعال در مدیترانه دارد که تخمین زده می‌شود حاوی ۶۹۰ میلیارد مترمکعب منابع گاز طبیعی باشند. با اکتشاف‌های اخیر، مصر در سال ۲۰۲۱ توانست ۸٫۹ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی را صادر کند و دولت سیسی نیز در سال‌های اخیر تأسیسات گاز طبیعی کشور را مدرن‌سازی کرد. مصر در سال ۲۰۱۸ با شرکت حفاری دلک اسرائیل و شریک آمریکایی‌اش «نوبل انرژی» برای انتقال گاز طبیعی به اسرائیل قرارداد همکاری امضا کرده بود (ایندیندنت فارسی، ۱۴۰۱).

علاوه بر حوزه انرژی، مصر و اسرائیل در زمینه گردشگری و آب هم همکاری‌های نزدیکی باهم دارند. آن‌چنان‌که در سفر مه ۲۰۱۶ هیئت نمایندگی صنعت گردشگری مصر به اسرائیل، مقرر شد مجوز تعداد مسیحیان قبطی برای زیارت اماکن مقدس در سرزمین‌های اشغالی افزایش یابد. ابراز علاقه مصر برای پیشبرد پروژه‌های گردشگری در دریا نیز نمود دیگری از استقبال مصر برای همکاری نزدیک‌تر با اسرائیلی‌هاست (احمدی، ۱۳۹۶: ۱۱۸-۱۱۷). به‌علاوه آمارها بیانگر آن است که در سال ۲۰۱۹، ۷۰۰ هزار اسرائیلی از مصر بازدید کرده‌اند. در همین زمینه، سفارت مصر در فیس بوک اعلام کرد: «مصر یکی از مقاصد موردعلاقه اسرائیلی‌ها به‌ویژه بازدید از منطقه سینا است. سفارت مصر ورود ۷۰۰ هزار

اسرائیلی به مصر را نشان‌دهنده تحسین و احساس امنیت و برخورد مطلوب با اسرائیلی‌ها دانست (AA.com.tr,2021).

پ) همکاری‌های منطقه‌ای

علاوه بر مناسبات دیپلماتیک-استراتژیک، رژیم صهیونیستی و مصر از سال ۲۰۱۹، همکاری در حوزه انرژی را گسترش داده‌اند. در این چارچوب، اسرائیل، مصر قبرس و یونان (و شاید لبنان در آینده) یک‌قطب منطقه‌ای تولید گاز طبیعی را برای صادرات به اروپا تشکیل دادند. به همین منظور، در ژانویه ۲۰۱۹، مجمع گاز شرقی مدیترانه توسط هفت دولت خاورمیانه و اروپا، از جمله اسرائیل و تشکیلات خودگردان فلسطین (بدون مشارکت ترکیه و لبنان) راه‌اندازی شد. بعد از آن، فرانسه هم خواستار الحاق به این نهاد اقتصادی شد و قرار است بانک جهانی، اتحادیه اروپا و ایالات متحده آمریکا به‌عنوان عضو ناظر این آن حضور داشته باشند. با این اوصاف، تقویت همکاری‌های چندجانبه در مجمع گاز شرقی مدیترانه به تقویت روابط رژیم اسرائیل و مصر کمک خواهد کرد (Koren,2020).

موضوع دوم منطقه‌ای، پرونده لیبی است. جایی که مصر و رژیم اسرائیل هر دو سیاست حمایت از نیروهای خلیفه حفتر را در پیش گرفته‌اند؛ زیرا هر دو طرف، پیروزی‌های ارتش وفاق ملی و تثبیت دولت موقت به سرپرستی عبدالحمید دبیبه را موجب نفوذ ترکیه و محور اخوانی در لیبی می‌دانند. به‌علاوه، با تضعیف قدرت حفتر، ترکیه در تقسیم منابع گازی مدیترانه دست بالا را نسبت به مصر و رژیم صهیونیستی خواهد داشت و طرح این رژیم برای انتقال گاز از زیردریا به یونان و ایتالیا از طریق قبرس یونانی نشین با موانع جدی مواجه خواهد شد. چراکه کشیدن این خط لوله مستلزم موافقت ترکیه خواهد بود که توافقی با دولت وفاق ملی بر سر ترسیم مرزهای دریایی امضا کرده است. برخلاف دو موضوع پیشین، مصر و رژیم صهیونیستی در پرونده سد النهضه، باهم هم‌نظر نیستند. چراکه اتیوپی با احداث این سد، جریان آب به سودان و مصر را دچار مشکل کرده و سیاست

رژیم صهیونیستی، در راستای فشار بر دو کشور اخیر است. به عنوان مثال مصطفی بکری، چهره رسانه‌ای مصر اعلام کرد: بحران سد النهضه سیاسی است و هدف از آن رساندن آب رودخانه نیل به اراضی اشغالی است. ضیاء الدین داوود، از نمایندگان پارلمان هم مصر در این خصوص گفت: اسرائیل از اتیوپی برای تحت فشار گذاشتن مصر و رسیدن به «اسرائیل بزرگ‌تر از نیل تا فرات» استفاده می‌کند؛ بنابراین سد النهضه، ابزار مناسبی برای باج‌گیری رژیم اسرائیل از مصر است (خبرگزاری ایسنا، ۱۴۰۰).

د) همکاری‌های امنیتی

به موازات گسترش همکاری‌های مصر و رژیم صهیونیستی در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، در بعد امنیتی و نظامی هم دو طرف سعی در تعمیق مناسبات فی‌مابین داشته‌اند. عمده همکار حوزه امنیتی مصر و اسرائیل، معطوف به مقابله با گروه‌های افراطی و تروریستی در صحرای سینا و محدود کردن نفوذ حماس در نوار غزه است. شبه‌جزیره سینا که از نظر تاریخی به عنوان «منطقه حائل» در توافقنامه کمپ دیوید نام‌گذاری شده است، همواره با هجوم عناصر جهادی مواجه شده است و تلاش ارتش مصر برای سرکوب این تهدید، مستلزم همکاری بیشتری میان اسرائیل و مصر است (Coppolecchia, 2023:1). به عنوان مثال، از سال ۲۰۱۵، مصر و رژیم صهیونیستی، همکاری‌های امنیتی علیه تروریسم را شروع کردند و هواپیماهای بدون سرنشین، هلیکوپترها و جت‌های اسرائیلی، عملیاتی را علیه شبه‌نظامیان در صحرای سینا انجام دادند. به علاوه، اسرائیل موافقت کرده که مصر بتواند برای مقابله با نیروهای اسلام‌گرا، حضور نظامی بیشتری نسبت به معاهده صلح ۱۹۶۷ داشته باشد. همچنین بعد از آتش‌سوزی اواخر مه ۲۰۱۹ در جنوب اسرائیل، مصر دو هلیکوپتر MI-8 برای کمک به آتش‌نشانان اسرائیل به این منطقه گسیل کرد (jewishvirtuallibrary, 2021). در همین حال، سفر الی کوهن، وزیر اطلاعات رژیم صهیونیستی به مصر در سال ۲۰۲۱ و برگزاری نشستی با حضور ۶۰ بازرگان مصری و اسرائیلی، شاهدی بر تمایل دو طرف در راستای تعمیق روابط امنیتی بود. چنان‌که کوهن

اعلام کرد این نشست پربار منجر به توافق و همکاری میان مصر و اسرائیل می‌شود و روابط امنیتی و اقتصادی دو طرف را تقویت می‌کند. او همچنان تأکید کرد که اسرائیل با دیگر دستگاه‌های امنیتی و اطلاعاتی تلاش خواهد کرد تا شرم‌الشیخ را از تهدیدهای موجود بخصوص در سینا مستثنی کند. ناصر فهمی، نائب رئیس سازمان اطلاعات مصر هم در جریان این نشست به منظور تضمین استمرار گردشگری و ساخت دیوار امنیتی بزرگ به طول ۴۳ کیلومتر در راستای مبارزه با تروریسم و آزادی دریانوردی در دریای سرخ، توضیحاتی به کوهن داد. از دیگر ابعاد همکاری امنیتی مصر و رژیم صهیونیستی باید به میانجی‌گری قاهره در منازعه اسرائیل-فلسطین اشاره کرد. آن‌چنان‌که در سفر ناگهانی «گابی اشکنازی» وزیر خارجه وقت رژیم اسرائیل به مصر برای بررسی پرونده آتش‌بس، گمانه‌زنی‌هایی مبنی بر گنجاندن بندهای اضافی در طرح مصر، از جمله تفکیک درگیری‌ها در قدس با حوادث باریکه غزه ابراز شد. به علاوه، مصر همواره با جنبش حماس روابط نزدیکی دارد و گاه با مذاکره و گاه با فشار مانند بستن گذرگاه رفح، می‌کوشد تا این جنبش را از مقاومت علیه رژیم اسرائیل بازدارد. اقدامی که در راستای تأمین امنیت این رژیم است و موجبات نزدیکی و تعمیق روابط دو طرف در این زمینه شده است.

۵) همکاری‌های فرهنگی و علمی مصر و رژیم اسرائیل

یکی از جنبه‌های مهم روابط اجتماعی مصر و رژیم اسرائیل، تغییر در کتب درسی مصریان است. تا قبل از السیسی، در کتب درسی مصری‌ها، از اسرائیل به‌عنوان فلسطین اشغالی یاد می‌شد، مشروعیت آن انکار و ابزار امپریالیسم غربی ترسیم می‌شد؛ اما بعد از به قدرت رسیدن السیسی، روایت دوستانه‌تری نسبت به اسرائیل ابراز می‌شود. آن‌چنان‌که دانش آموزان پایه نهم ابتدایی مصر باید مزایای صلح کمپ دیوید را یاد بگیرند، همچنین برای اولین بار عکسی از مناخیم بیگن نخست‌وزیر سابق اسرائیل در کتب درسی مصری‌ها منتشر شده، مطالب مربوط به نزاع با اسرائیلی‌ها از ۳۲ صفحه به ۱۲ صفحه کاهش یافته و تأکید بیشتری بر مزایای اقتصادی صلح با اسرائیل شده است.

(jewishvirtuallibrary,2021) از دیگر همکاری مصر و رژیم اسرائیل می‌توان به پیوندهای علمی اشاره کرد. به‌عنوان مثال، در سال ۲۰۱۹، یک مرکز تحقیقاتی در برن سوئیس افتتاح شد و با همکاری مصر، اسرائیل، اردن، سودان و عربستان، دانشمندان تأثیرات تغییرات آب و هوایی، کشاورزی، شهرنشینی، ماهیگیری غیرقانونی و ضایعات صنعتی روی مرجان‌های دریای سرخ را مطالعه می‌کنند. به‌علاوه، این دانشمندان در حوزه‌های مانند اقیانوس‌شناسی، زیست‌شناسی، ژنتیک، بوم‌شناسی و زمین‌شناسی مطالعاتی انجام می‌دهند (jewishvirtuallibrary,2021).

نقش لابی ایپک در روابط مصر و رژیم صهیونیستی

لابی یهودی ایپک که قوی‌ترین سازمان غیررسمی در آمریکاست، به‌انحاء مختلف برای تأمین منافع رژیم اسرائیل تلاش می‌کند و همیشه سعی کرده کشورهای حامی این رژیم را زیر چتر حمایت خویش قرار داده و سیاستمداران آمریکا را برای جانب‌داری از این کشورها متقاعد کند. مصر دوران السیسی هم از این قاعده مستثنی نیست و بعد از این که جان مک‌کین از سناتورهای کارکننده حزب جمهوری خواه فراخوانی در جهت قطع کمک‌های مالی آمریکا به مصر ارائه داد، لابی ایپک به مخالفت با این فراخوان برخاست و سرانجام توانست کنگره را به عدم تصویب طرح مدنظر راضی کند. در این زمینه، فارین پالیسی به نقل از یک منبع ناشناس در ایپک، به اهمیت پایبندی حکام مصر به معاهده صلح ۱۹۷۹ اشاره می‌کند و می‌افزاید: معیار اصلی ما در ارزیابی این موضوع، پایبندی مصر به معاهده صلح است. این نشریه به نقل از دستیاران نمایندگان کنگره هر دو جناح جمهوری خواه و دموکرات می‌نویسد: آنها (اعضای ایپک) تصمیم خود برای حمایت از دولت سیسی را گرفته‌اند و به آشکار کردن آن ادامه می‌دهند، اما درباره موضوعی همچون کمک به کشورهای عربی، تجربه نشان می‌دهد، ایپک عموماً به این وحشتناکی سروصدا راه نمی‌اندازد؛ زیرا پشتیبانی علنی و پرسر و صدای ایپک از ادامه کمک‌ها به مصر، موردعلاقه اسرائیل و نظامیان مصر نیست. به‌علاوه، ایپک رژیمی در قاهره می‌خواهند که

حداکثر فشار را بر حماس و گروه حاکم نوار غزه گذاشته و به معاهده صلح با اسرائیل پایبند باشد (ایرنا، ۱۳۹۳).

دیدگاه افکار عمومی مصر نسبت به روابط با اسرائیل

با وجود اینکه مردم مصر، خواهان ادامه صلح بین مصر و اسرائیل هستند، اما تا زمانی که مسئله فلسطین حل نشده است، هنوز از ایده گرم شدن روابط بین دو طرف استقبال نمی‌کنند. این امر باعث می‌شود تا مقامات مصری، از جمله خود السیسی، گاهی با احتیاط قدم بردارند. به‌عنوان مثال، یک خبرگزاری اسرائیلی گزارش داد که نتانیاهو قبل از انتخابات اسرائیل قصد داشت به مصر سفر کند، اما سیسی از او خواسته بود که حمایتش از راه‌حل تشکیل دو کشور به‌عنوان پیش‌شرط سفر به قاهره را اعلام کند، با این حال، نتانیاهو تمایلی به انجام آن نداشت. نظرسنجی موسسه تحقیقاتی زوگبای^۱ در سال ۲۰۲۰ داده‌های جالبی در مورد نگرش عموم مصری‌ها نسبت به اسرائیل و مسئله فلسطین را نشان داد. در پاسخ به این پرسش که «یافتن راه‌حلی برای مناقشه اسرائیل و فلسطین چقدر مهم است؟» ۷۹ درصد از مصری‌ها اعلام کردند «بسیار مهم» است. ۱۵ درصد گفتند «تا حدودی مهم» و تنها ۶ درصد گفتند این مسئله را تا حدودی بی‌اهمیت یا اصلاً مهم نیست، می‌دانند. ۷۵ درصد از پاسخ دهندگان هم گفتند که در صورت الحاق بخش‌های وسیعی از کرانه باختری توسط اسرائیل، مصر باید به هر نوع همکاری با اسرائیل پایان دهد (Aftandilian, 2021: 2). به همین منوال، مرکز عربی مطالعات تحقیقاتی و سیاسی، در بررسی نگرش‌های عمومی مردم مصر نسبت به اسرائیل سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۲۰ نتایج تقریباً یکسانی یافته است. چنان‌که با وجود معاهده صبح میان مصر و اسرائیل، ۸۵ درصد از مصری‌ها پاسخ دادند که مخالف به رسمیت شناختن اسرائیل هستند. به‌علاوه، تقریباً سه‌چهارم مصری‌ها معتقدند که مسئله فلسطین به همه اعراب مربوط می‌شود. این شاخص مبین توجه فزاینده مردم مصر نسبت به مسئله فلسطین است (Aftandilian, 2021: 2).

¹ Zogby

نتیجه گیری

با کودتای سال ۲۰۱۳ در مصر که موجب حذف محمد مرسی و اخوان المسلمین از صحنه سیاسی این کشور شد، نظامیان و عبدالفتاح السیسی قدرت را به دست گرفتند. بعد از این اتفاق مهم، سیاست خارجی مصر تغییر کرد از جمله در قبال رژیم صهیونیستی که روابطش با مصر در دوران مرسی تنزل یافته بود؛ اما این رژیم که حذف یک حکومت اخوانی و اسلامی را همسو با منافع خود می‌دید، از این تحول در مصر استقبال کرد. بدین ترتیب پس از چند سال فترت، روابط مصر با رژیم صهیونیستی بهبود یافت و دو طرف در راستای مناسبات نزدیک گام برداشتند. به نحوی که مقامات مصر و رژیم اسرائیل به طور مکرر باهم دیدار و بر تعمیق روابط تأکید کردند. السیسی خود نیز پیش قدم در این مسیر شد به نحوی که صهیونیست‌ها او را هدیه خداوند به اسرائیل نامیدند؛ بنابراین دو طرف در زمینه‌های مختلف روابطشان را تعمیق دادند. آن‌چنان که از لحاظ اقتصادی، امنیتی، اجتماعی، منطقه‌ای به شریکی راهبردی تبدیل شده‌اند. علل اصلی تعمیق مناسبات رژیم اسرائیل و مصر منافع مشترکی مانند مقابله با جنبش‌های اسلام‌گرای حماس و اخوان المسلمین، همکاری اقتصادی در حوزه انرژی، آب و تکنولوژی و گردشگری، همکاری‌های اطلاعاتی و امنیتی به‌ویژه در صحرای سینا، هراس از گسترش محور مقاومت در خاورمیانه و تلاش قاهره برای بسط مشروعیت رژیم صهیونیستی در جهان اسلام است. براین اساس، مصر بعد از کودتا علیه مرسی، راه تعمیق روابط با رژیم اسرائیل را در پیش گرفته تا جایی که برای خشنودی این رژیم محتوای کتب درسی را از مضامین ضد صهیونیستی خالی کرده است و با رژیم اسرائیل برای تأمین امنیت برخی مناطق همکاری نزدیکی دارد. در نتیجه، تعمیق روابط اسرائیل و مصر در حوزه انرژی و امنیت، بیانگر تحولی قابل توجه در پویایی مناسبات آن‌هاست. به علاوه، مشارکت مصر و اسرائیل که بر اساس منافع و چالش‌های مشترک هدایت می‌شود، پیامدهایی هم برای ژئوپلیتیک منطقه‌ای دارد. با این اوصاف، رهبران مصر و اسرائیل با درک این نکته که به همکاری در حوزه‌های

مختلف به هم نیاز دارند و نوعی وابستگی متقابل پیچیده می‌تواند منافع طرفین را تأمین کند، سعی کردند با پیروی از این الگو برای تعمیق هر چه بیشتر روابط بهره بگیرند؛ زیرا وابستگی مصر و رژیم اسرائیل به مبادلات گازی، همکاری برای صادرات گاز به اروپا، اتکای مصر به فناوری و فناوری اسرائیل، نیاز تل‌آویو به قاهره برای کنترل غزه و وابستگی متقابل دو طرف برای تأمین امنیت صحرای سینا، عامل مهمی در ایجاد روابط استراتژیک و اقتصادی و تکنولوژیکی، فرهنگی و علمی دو طرف در دوران ریاست جمهوری عبدالفتاح السیسی شده است.

منابع

احمدی، حمید و بیدالله خانی، آرش. (۱۳۹۱). روابط مصر و اسرائیل؛ پیشینه، چالش‌ها و چشم‌انداز آینده، فصلنامه روابط خارجی، سال چهارم، شماره دوم، تابستان، ۷۰-۳۵.

احمدی، وحیده. (۱۳۹۶). اسرائیل و کشورهای پیرامونی؛ نفوذ امنیتی با پوشش اقتصادی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال بیستم، شماره دوم، تابستان، ۱۳۵-۱۱۳.

قربانی، ارسلان و توتی، حسینعلی. (۳۹۳). تحلیل سازه انگارانه روابط مصر و اسرائیل، فصلنامه سیاست جهانی، دوره سوم، شماره ۴، زمستان، صص ۲۸-۷.

رابطه مصر و اسرائیل؛ آغاز فاصله‌ها. (۱۳۹۷). خبرگزاری ایرنا، موجود در:

<https://www.irna.ir/news/82925843/>

اتحادیه اروپا از مصر و اسرائیل گاز طبیعی وارد می‌کند. (۱۴۰۱)، وب‌سایت ایندپندنت فارسی، موجود در:

<https://www.independentpersian.com/node/246426/>

رسانه‌ها از نقش پنهان رژیم صهیونیستی در بحران سد النهضة پرده برداشتند. (۱۴۰۰). خبرگزاری ایسنا، موجود در:

<https://www.isna.ir/news/1400042618917/>

ژنرال‌های مصری زیر چتر لابی ایپک. (۱۳۹۲). خبرگزاری ایرنا، موجود در:

<https://www.irna.ir/news/80791151/>

English:

Das, Hirak. (2020), Israel's Gas Diplomacy with Egypt, Contemporary Review of the Middle East, available at: https://www.researchgate.net/publication/339212321_Israel's_Gas_Diplomacy_with_Egypt

Michał Wojnarowicz Patrycja Sasnal. (2017). Improvement in Israeli-Egyptian Relations, available at: https://www.pism.pl/publications/Improvement_in_Israeli_Egyptian_Relations

Abdi, Jacob.(2019). Israeli-Egyptian Relations: Obstacles to Meaningful Rapprochement, *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, Volume 43, Number 1, Fall, pp:1-24.

João Pedro das Neves Silva de Oliveira Borralho. (2020), *Egyptian-Israeli Relations: Past, Present and Future in the Gaza Strip*, available at: https://repositorio.iscte-iul.pt/bitstream/10071/21546/1/master_joao_oliveira_borralho.pdf

Arna'out, Abdelraouf.(2021). Egypt, Israel hold talks to boost cooperation,available at: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/egypt-israel-hold-talks-to-boost-cooperation/2170998>

Over 700,000 Israelis visit Egypt in 2019.(2021). Available at: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/over-700-000-israelis-visit-egypt-in-2019/1694333>

Israel exports to Egypt.(2021). Available at: <https://tradingeconomics.com/israel/exports/egypt>

Koren,Haim.(2020). Positive signs in Israel-Egypt relations, available at: <https://www.jpost.com/opinion/positive-signs-in-israel-egypt-relations-620600>

Israel-Egypt Relations: Overview of Bilateral Cooperation.(2021). Available at: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/overview-of-israel-egypt-cooperation>

<https://www.egypttoday.com/Article/3/127495/Egypt-expects-30-increase-in-imports-of-Israeli-gas-for>.

Rana,Waheeda. (2015). Theory of Complex Interdependence: A Comparative Analysis of Realist and Neoliberal Thoughts, *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 6, No. 2.

Genest, Marc A. (1996). *Conflict and Cooperation: Evolving Theories of International Relations* Belmont, CA: Thomson & Wadsworth.

Keohane, Robert O., and Joseph S. Nye.(1977). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Boston: Little, Brown & Co.

Coppolecchia, Sara. (2023). The Intensification of Israeli-Egyptian Relations Between Energy and Security,pp:1-2, available at: <https://iari.site/2023/08/26/the-intensification-of-israeli-egyptian-relations-between-energy-and-security/>

Aftandilian, Gregory.(2021). Egypt's Ties to Israel Deepen Despite Public Misgivings, pp:1-2, available at: <https://arabcenterdc.org/resource/egypts-ties-to-israel-deepen-despite-public-misgivings/>.

A Review of Relations Between Israel and Egypt. (n.d). available at: <https://teachmideast.org/articles/review-relations-israel-egypt/>